

Tomasz Pudłocki, *Ksiądz doktor Kwolek*, „Rocznik Gimnazjalny” Nr 3 (1998), s. 151-155 [tam przypisy]

Ks. Jan Kwolek

Urodził się 13.12.1885 roku w Kraczkowej, wsi położonej między Łañcutem a Rzeszowem, jako trzecie dziecko średniozamożnych rolników Sebastiana i Katarzyny z domu Peszko. W latach 1896–1904 uczęszczał do I gimnazjum w Rzeszowie, gdzie też zdał maturę. W latach 1904–1906 studiował filozofię na Uniwersytecie Lwowskim, po czym przerwawszy studia wstąpił do seminarium duchownego w Przemyślu. Został wyświęcony na księdza 29.06.1910 r. w przemyskiej katedrze, po czym od 1 sierpnia rozpoczął pracę w Cieklinie koło Jasła, najpierw jako wikary, a od 1 listopada już jako administrator. Lecz już równo miesiąc później został przeniesiony znów jako wikary do Dobromiła, gdzie przebywał prawie dwa lata. W latach 1912–1914 przerwał pracę duszpasterską i podjął studia prawa kanonicznego na Uniwersytecie Gregoriańskim w Rzymie, które zakończył uzyskaniem doktoratu 14.07.1914 roku.

Po powrocie do kraju, ze względu na toczące się na terenie diecezji przemyskiej działania wojenne, przebywał od lipca 1914 roku do końca sierpnia 1915, w rodzinnej miejscowości. Tam też napisał „Historię Parafii Kraczkowa”. Zaś z dniem 1.09.1915, po złożeniu egzaminu kwalifikacyjnego na nauczyciela religii w szkołach średnich, rozpoczął pracę jako katecheta w I gimnazjum z polskim językiem nauczania w Przemyślu, w okresie kadencji dyrektora Władysława Bojarskiego. Dodatkowo

8.11.1915 powołano go jako sekretarza Sądu Małżeńskiego w Przemyślu, który to urząd pełnił do 4.01.1924 roku. Zaraz po powrocie do Przemyśla objął również funkcję notariusza sądu biskupiego. Już z końcem sierpnia przestał pełnić rolę szkolnego katechety, gdyż z dniem 1.10.1916 został mianowany prefektem Seminarium Teologicznego w Przemyślu, który to urząd pełnił do końca sierpnia następnego roku. Od 1.08.1916 do 15.03.1917 pełnił funkcję sekretarza w Konsystorzu Biskupim. Do nauczania w I gimnazjum powrócił od 16.03.1917 roku, wspomagając w pracy księdza profesora Jana Trznadla. Wśród innych znanych osób pracowali tam wówczas m.in. profesor Apolinary Garlicki, późniejszy senator RP, Bolesław Stojanowski, późniejszy dyrektor II gimnazjum, a także Tadeusz Trella, Julian Kolankowski, Stefan Oleksiewicz, a z księży uczący śpiewu ks. Józef Polit i katecheta greckokatolicki i ks. Jan Sawczyn. Swoje obowiązki w tym Zakładzie jako katecheta pełnił do końca sierpnia 1918 roku, gdyż 19.08.1918 został mianowany podkanclerzem Kurii Biskupiej obrządku łacińskiego w Przemyślu oraz „archiwariuszem kurii diecezjalnej”. Zaraz też po tej ostatniej nominacji przystąpił do uporządkowania archiwum, co okazało się niezwykle trudne ze względu na stan dokumentów i rozproszenie ich po przypadkowych posiadaczach. Postanowił w tę pracę wciągnąć kleryków seminarium duchownego i specjalne dla nich już w 1920 roku zorganizował seminarium archiwalne. Kontakt z klerykami był dla niego o tyle łatwy, że od 1 września 1918 roku rozpoczął pracę w Seminarium Duchownym w Instytucie Teologicznym, najpierw jako docent, potem jako profesor prawa kanonicznego; jako wykładowca obo-

wiązki swe pełnił prawie aż do śmierci. W latach 1934–1939 i 1949–1953 wykładał dodatkowo sztukę kościelną, którą traktował jako swoje hobby. O jego wiedzy, a także poważaniu, jakim cieszył się w środowisku inteligencji polskiej, niech świadczy fakt, że już w 1922 roku otrzymał propozycję objęcia katedry prawa kanonicznego na Uniwersytecie w Poznaniu, której jednak nie mógł przyjąć ze względu na odmowę swego ordynariusza ks. biskupa Józefa Sebastiana Pelczara.

Wraz z księdzem Eugeniuszem Żukowskim, profesorem teologii fundamentalnej, a od 1928 filozofii w Instytucie Teologicznym, brał czynny udział w pracach Związku Zakładów Teologicznych w Polsce, zrzeszającego w swoim gronie księży zajmujących się formacją intelektualną i ascetyczną w polskich seminariach duchownych. Należał do współzałożycieli tej organizacji, a nawet podczas I i II zjazdu był jego sekretarzem. Podczas zjazdu założycielskiego Związku (Włocławek 30.10 – 1.11.1921), nie zabierał jednak głosu w dyskusjach. Związek był wtedy jeszcze nie ukonstytuowany i żadnych ważniejszych decyzji nie podjęto. Za to podczas II zjazdu w Lublinie 3–5.07.1923, jako wytrawny prawnik i kanonista przedstawił projekt Regulaminu Sekcji mających działać przy Związku (wychowawczej, biblijnej, dogmatyczno-apologetycznej, moralnej, prawno-kanonicznej, pasterskiej, homiletyczno-patrologicznej, katechetycznej, liturgicznej, historii Kościoła, historii sztuki, filozoficznej). Został wtedy też wybranym przewodniczącym Sekcji Prawno-Kanonicznej i w związku z tym wygłosił referat pt. „Zakres i metoda nauki prawa kanonicznego w seminariach duchownych”. Podczas czwartego zjazdu

w Kielcach (20–22.04.1927 r.) apelował o rozpropagowanie prac Związku na łamach pism teologicznych i katolickich w Polsce i zagranicą, a także przesyłanie krótkich sprawozdań poszczególnym biskupom ze zjazdów. Zabierał też głos m.in. w sprawie właściwej metody nauczania prawa kanonicznego w seminariach duchownych i wygłosił referat pt. „Organizacja studiów fizjologiczno-teologicznych przy seminariach duchownych byłego zaboru austriackiego”.

18.05.1920 roku sześćdziesięciu delegatów duchowieństwa diecezji przemyskiej, pod przewodnictwem ks. biskupa sufragana Józefa Karola Fischera, utworzyło Związek Kapłanów o.ł., którego zadaniem było „pielegnowanie ducha kapłańskiego i utrzymania łączności wśród duchowieństwa oraz wspieranie się wzajemnie kapłanów modlitwą i pracą”, a także świadczenie pomocy materialnej potrzebującym kapłanom. W skład pierwszego zarządu powołano również ks. dr. Jana Kwolka w charakterze sekretarza.

Od 5.01.1924 roku pełnił obowiązki w Sądzie Diecezjalnym jako sędzia, a także jako referent Kurii Biskupiej, zaś w 1927 roku został mianowany egzaminatorem posynodalnym.

28.07.1925 został mianowany przez Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego członkiem-korespondentem Komisji Konserwatorskiej przy wojewodzie lwowskim, a od 1928 był członkiem-korespondentem komisji historycznej Papiejskiej Akademii Umiejętności. Referaty, które wygłaszał w jej ramach dotyczyły głównie historii diecezji przemyskiej. W tym samym czasie został wciągnięty

przez kolegę gimnazjalnego, profesora Uniwersytetu Jagiellońskiego, Stanisława Kota do współpracy z Polskim Słownikiem Biograficznym. Sporządził on biogramy następujących osób: Fryderyk Alembek (Alepech), Antonin z Przemyśla, Adam Bielecki, Ludwik Bikowski, Mikołaj Błażejowski herbu Odroważ, Jan Kazimierz de Alten Bokum, Jan Borukowski z Bielina, Stanisław Byliński, Piotr Chrzastowski herbu Kościerza, Jan Dziaduski, Eryk z Winsen, Franciszek Faygiel, Henryk Firlej, Józef Karol Fischer, Konstanty Fredro, Wojciech Galant.

20.10.1927 roku biskup Anatol Nowak, doceniając jego dotychczasowe osiągnięcia na polu archiwalnym (w 1924 udało mu się ostatecznie uporządkować zasoby archiwum), mianował go dyrektorem Archiwum Diecezjalnego, którego erekcji dokonał pięć dni wcześniej, zatwierdzając statut organizacyjny i regulamin pracowni archiwalnej, przygotowane właśnie przez księdza Kwolka. Było to na owe czasy drugie archiwum, po otwartym w 1926 r. poznańskim, zorganizowane w sposób naukowy. Funkcję dyrektora tej instytucji ks. Kwolek pełnił aż do roku 1955, kiedy to zrezygnował z obowiązków ze względu na podeszły wiek i zły stan zdrowia. Sprawozdania ze swej działalności zamieszczał w latach 1929–1936 w „Kronice Diecezji Przemyskiej”.

Gdy 23.11.1928 roku powołano w Przemyślu Polskie Towarzystwo Historyczne, wśród 22 jego członków założycieli znalazł się i ks. Kwolek, który też został wybrany zastępcą prezesa towarzystwa (prezesem został wówczas wybrany Jan Smółka, sekretarzem Kazimierz Arłamowski, skarbnikiem Walerian Kramarz). W latach późniejszych towarzystwo przeżywało kryzys, ale tuż przed wojną nastą-

piło ożywienie w jego pracach i wtedy to w 1938 ks. Kwolek został wybrany jego prezesem (jego zastępcą został Jan Smółka, sekretarzem ks. Julian Ataman, a skarbnikiem Kazimierz Arłamowski) – urząd ten pełnił do wybuchu działań wojennych. Był też w nielicznym gronie duchownych zapraszanych na zjazd polskich historyków. Lata okupacji przerwały działalność towarzystwa. Jego reaktywowanie nastąpiło w grudniu 1947 roku, kiedy to w wyniku wyborów prezesem został dr Franciszek Persowski, jego zastępcą ks. dr Jan Kwolek, sekretarzem ks. Julian Ataman, a skarbnikiem Olga Skorska.

Również aktywnie działał w ramach Polskiego towarzystwa Teologicznego, a zwłaszcza Towarzystwa Przyjaciół Nauk, którego członkiem zarządu został wybrany podczas walnego zgromadzenia 2.06.1917 roku. Począwszy od 30.10.1923 był zastępcą kustosa i wszedł w skład dyrekcji Towarzystwa. Sam niejednokrotnie wspomagał TPN finansowo i przekazywał na rzecz towarzystwa różne darowizny. Również dzięki niemu wielu księży przekazało do zbiorów muzealnych cenne eksponaty, zwłaszcza z dziedziny etnografii, archeologii i przyrody. On to z ramienia Towarzystwa wraz z inż. Kazimierzem Osińskim i profesorem Józefem Kupką brał udział we Lwowie w obchodach 100-lecia istnienia Zakładu im. Ossolińskich, na których składał życzenia w imieniu wszystkich instytucji przemyskich. Zaś na krótko w 1945 roku ks. Kwolek został nawet wybrany dyrektorem naczelnym Towarzystwa.

Doceniając jego pracę dla diecezji otrzymał 5.01.1931 roku tytuł podkomorzego papieża Piusa XI, zaś ks. biskup Anatol Nowak mianował go 1.04.1932 kanonikiem gremialnym Kapituły Kate-

dralnej (został instalowany 21 kwietnia). Zajął się wtedy uporządkowaniem archiwum kapitulnego. Kanclerzem Kurii został mianowany 1 stycznia 1933 roku, lecz po przeszło rocznym pełnieniu tych obowiązków zrezygnował dobrowolnie z zajmowanej funkcji 31.08.1934 roku. Pełnił już w tym czasie następną, gdyż 23.05.1934 został mianowany oficjałem Sądu Biskupiego.

Wśród wielu wydarzeń, jednym z najważniejszych dla diecezji, była dokonana 31.08.1931 roku w katedrze przemyskiej uroczystość konsekracji biskupa pomocniczego ks. Franciszka Bardy, której dokonał ks. biskup ordynariusz przemyski Anatol Nowak, w towarzystwie ks. biskupa sufragana krakowskiego Stanisława Rosponda i ks. biskupa sufragana tarnowskiego Edwarda Komara. Uroczystość konsekracji biskupa Wojciecha Tomaki odbyła się 21.01.1934 roku i złączona była z objęciem rządów przez biskupa Bardę, mianowanego równocześnie ordynariuszem przemyskim. On też dokonał konsekracji wraz z ordynariuszem tarnowskim, biskupem Franciszkiem Lisowskim i z sufraganiem lwowskim biskupem Eugeniuszem Baziakiem. Podczas tego drugiego wydarzenia ksiądz Kwolek mógł występować już jako kanonik.

Kiedy w 1939 okupanci ustalili granice na Sanie, w budynku kapitulnym zamieszkali Rosjanie i w ziemi opalali dom książkami z bogatej biblioteki kapitulnej, która tuż przed wojną została skatalogowana. Według słów księdza Momidłowskiego, mieszkającego wówczas z ks. Kwolkiem, tak to nim wstrząsało, że zastał go któregoś dnia płaczącego nad utraconymi bezpowrotnie licznymi cennymi dziełami.

Kiedy po wojnie obniżono granicę pełnoletności z 21 do 18 lat, wpłynęło to jego zdaniem bardzo niekorzystnie na sprawy związane z zawieraniem małżeństw w świetle przepisów kościelnych, a przede wszystkim na kondycję polskiej rodziny, o czym m.in. pisał w „Kronice diecezji przemyskiej” w roku 1948 w artykule pt. „Małżeństwo małoletnich”. Z kolei w numerze I czasopisma „Polonie Sacra” z 1958 roku w artykule pt. „Różnice między prawem małżeńskim Kościoła Wschodniego a kodeksem prawa kanonicznego” zwrócił uwagę na problem małżeństw katolików z prawosławnymi. Do prac z dziedziny prawa kanonicznego można by jeszcze zaliczyć artykuł, który ukazał się w 1927 roku w „Gazecie Kościelnej” pt. „Tytuł, patron, odpust”, w którym autor bardzo przystępnie wyjaśnił różnice między tymi trzema pojęciami. W 1949 roku w Przemysłu został wydany opracowany przez niego „Atlas historyczny biskupstw polskich”.

15.02.1947 roku został mianowany podkomorzym papieża Piusa XII, a scholastykiem Kapituły 9.11.1951. Zaś 14.04.1955 roku został wybrany i zaprzysiężony jako sędzia i egzaminator synodalny. W sądzie biskupim zajmował się określaniem ważności zawartych związków małżeńskich w świetle przepisów prawa kanonicznego. Odprawiony w Przemysłu w 1955 roku synod diecezjalny był głównym jego dziełem.

Przez całe życie zbierał książki, był wielkim bibliofilem i w sumie każdy grosz odkładał na zakup jakiegóż dzieła – jego księgozbiór osiągnął około 7000 tomów. Zawsze chorowity, w kwietniu przestał pełnić obowiązki w seminarium i ostatecznie zapalenie

płuc położyło kres jego życiu. Zmarł w Przemyślu,
w szpitalu na Zasaniu 20.05.1958 roku.